

Економічні науки

УДК: 352.07+354:331.5.024.5

Токар Ярина Іллівна

к.е.н., викладач кафедри туризму і рекреації

Мукачівський державний університет

Гоблик Володимир Васильович

д.е.н., доцент

Мукачівський державний університет

Реслер Марина Василівна

д.е.н., доцент, професор

Мукачівський державний університет

Токарь Ярина Ільинична

к.э.н., преподаватель кафедры туризма и рекреации

Мукачевский государственный университет

Гоблик Владимир Васильевич

д.э.н., доцент

Мукачевский государственный университет

Реслер Марина Васильевна

д.э.н., доцент, профессор

Мукачевский государственный университет

Tokar Yarina

Candidate of Economic Sciences,

teacher of the Department of Tourism and Recreation

Mukachevo State University

Hoblyk Volodymyr

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor

Mukachevo State University

Resler Maryna

Doctor of Economics Sciences, Associate Professor, Professor

Mukachevo State University

**ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В
СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ
ОСОБЕННОСТИ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В
СФЕРЕ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ
THE PECULIARITY OF INSTITUTIONAL INFRASTRUCTURE IN THE
FIELD OF EMPLOYMENT**

Анотація. В статті розкрито роль державних органів, органів місцевого самоврядування в подоланні безробіття, відтворення соціально-трудового потенціалу депресивних територій. Окреслено функції, які слід віднести до компетенції громад в сфері трудовозайнятості на їх територіях.

Ключові слова: ринок праці, депресивна територія, занятість населення, інфраструктура, місцеве самоврядування.

Аннотация. В статье раскрыта роль государственных органов, органов местного самоуправления в преодолении безработицы, воспроизведение социально-трудового потенциала депрессивных территорий. Определены функции, которые следует отнести к компетенции общин в сфере трудовозайнятости на их территориях.

Ключевые слова: рынок труда, депрессивная территория, занятость населения, инфраструктура, местное самоуправление.

Summary. The role of state bodies, local governments in overcoming unemployment, and reproducing the social and labor potential of depressed territories has been considered in the article. The functions which should be attributed to the competence of communities in the field of employment in their territories have been outlined.

Key words: labor market, depressed territory, occupation of the population, infrastructure, local government.

Ефективність функціонування локальних депресивних ринків праці, забезпечення зайнятості населення, гармонізація інтересів найманих працівників та роботодавців з метою оптимізації процесу відтворення

трудового потенціалу досягаються за наявності сформованого сприятливого середовища, тобто системи інституціональних, економічних, правових та організаційних регуляторів. Розв'язання цього вузла проблем знаходить матеріалізацію в розвитку інституційної інфраструктури, що виступає об'єктивною основою регулювання соціально-трудових відносин, ринку праці та зайнятості на депресивних територіях.

При аналізі інфраструктури слід виходити з того, що різним типам ринків властива певна комбінація інституцій, які здійснюють безпосереднє регулювання відтворювальних процесів, відповідно видозмінюються реалізовані ними функції, а також форми, методи та інструменти регулювання. Співвідношення останніх залежить від конкретних завдань, які розв'язують у певному часовому лазі, їх складності і множинності. Тому правильний вибір і поєднання різних суб'єктів регулювання виступає необхідною умовою ефективного управління відтворювальними процесами на депресивних ринках праці. У цьому контексті заслуговує на увагу думка М.Бутка, який відмічає, що територіальне розмаїття регіональних депресивних ситуацій являє собою варіацію підходів до виведення локалітетів з кризового стану [1].

Множинність форм прояву депресивних ситуацій неминуче трансформується на інфраструктуру ринку праці, яка має відчувати динамізм кон'юнктурних змін у пропозиції і попиті праці та забезпечувати гнучкий прямий і зворотний зв'язок між суб'єктами господарювання, органами державного управління, місцевого самоврядування та найманими працівниками. Відповідно до цього формування інституційної компоненти інфраструктури набуває ряд специфічних ознак. Звідси стає очевидним, що інституційна будова депресивних ринків праці повинна стати предметом серйозного наукового аналізу [2-8]. При цьому слід наголосити, що цей аналіз дуже часто не вписується в рамки неокласичних макро- і мікроекономічних теорій, оскільки переважна більшість з них вміщує значну дозу умовності і базується на допущеннях, які часто розминаються з тими реальними процесами, які відбуваються в економіці локальних

адміністративних господарських одиниць, де безпосередньо відбувається процес реалізації людського потенціалу. Зроблений висновок підтверджується численними науковими дослідженнями, пов'язаними з вивченням: диференціації рівнів соціально-економічного розвитку, територіальних диспропорцій, асиметрії економічного обміну між найманими працівниками та роботодавцями, сегментації ринків праці, дискримінації різних соціальних верств економічно активного населення, нееластичності реакції попиту і пропозиції праці на зміну кон'юнктурних коливань структурних процесів в економіці територіальних господарських систем. Незважаючи на змістову різноспрямованість цих понять, спільним для них є те, що вони вказують на нерівномірність просторового розвитку, що призводить до значних відмінностей у рівнях розвитку окремих територій. Термін «нерівномірність» стосовно об'єкта нашого дослідження, з одного боку, вказує на різну просторову концентрацію достатньо однорідних елементів (рівень зайнятості, рівень безробіття, попит і пропозиція праці, динаміка розвитку сфери докладання праці тощо), а з другого – передбачає відсутність однакових можливостей забезпечення ефективної зайнятості населення. Відмічене має важливе методологічне значення при формуванні інституційної інфраструктури регулювання депресивних ринків праці.

Багатогранність та складність процесів відтворення соціально-трудового потенціалу робить неможливим зосередження функцій регулювання цих процесів у рамках якої-небудь окремої інституції. Йдеться про необхідність «поділу праці» між органами державного управління людськими ресурсами, місцевого самоврядування, територіальними громадами, які сьогодні стають важливим суб'єктом економічних відносин, головною функцією яких є сприяння трудовій зайнятості місцевого населення.

Розподіл функцій між інституціями регулювання обумовлений множинністю цілей, які ставляться в процесі регулювання процесів відтворення соціально-трудового потенціалу депресивних територій. Оскільки фази відтворення названого потенціалу не можуть розглядатися ізольовано одна від одної через те, що між ними існує тісний причинно-

наслідковий зв'язок, то об'єктивно виникає необхідність синхронного і послідовного вирішення комплексу завдань на різних ієрархічних рівнях управління.

Особливістю інституціональної інфраструктури депресивних ринків праці є збереження за державою різноманітних функцій щодо організації ринку праці та регулювання зайнятості. Об'єктивна необхідність посилення ролі держави у формуванні активного ринку праці на депресивних територіях зумовлена існуючою ситуацією, суть якої полягає у суперечності між проголошеною державою політикою забезпечення продуктивної зайнятості і реальними процесами, що відбуваються на депресивних ринках праці. Не маючи достатніх матеріальних і фінансових ресурсів, ці території самостійно вирішити ті складні проблеми, які тривалий час тут нагромаджувалися і не знаходили ефективного розв'язання, не в змозі. Звідси стає очевидним, що необхідно суттєво розширити коло проблем у сфері трудових відносин, вирішення яких покладається на державу. До сьогоднішнього дня під впливом об'єктивних і суб'єктивних причин політика держави у сфері зайнятості в основному орієнтувалася на збереження ситуації, обмеження масштабів безробіття та допомогу по безробіттю. По суті, в майбутньому необхідно вирішувати завдання структурної перебудови економіки депресивних територій, перекваліфікації і перенавчання вивільнених працівників, підвищення конкурентоспроможності трудового потенціалу. Створення концептуальних організаційних і фінансових передумов для вирішення окресленого кола проблем безпідставно затягнулося. Ситуація, що склалася на локальних ринках праці депресивних територій, вказує на те, що роль держави в регулюванні зайнятості повинна мати превентивний характер щодо локалізації загрози наслідків масштабного вимушеного безробіття, яке набуває циклічного характеру.

Конструювання інституційної інфраструктури в умовах становлення місцевого самоврядування, курс на децентралізацію об'єктивно вимагають включення до процесів регулювання трудовозайнятості територіальних громад, які стають важливим суб'єктом економічних відносин. Діяльність громад у

тісній взаємодії і координації з державними та недержавними структурами спрямовується на реалізацію завдань політики трудовозайнятості на їх територіях. Тому виникає потреба в чіткому окресленні тих функцій, які слід віднести до компетенції громад, з тим, щоб забезпечити системний підхід до регулювання трудовідтворювальних процесів. Йдеться про те, щоб, не підмінюючи і не дублюючи функції державних органів регулювання зайнятості, сфокусувати діяльність громад на розв'язанні низки проблем у сфері демографічного відтворення населення та збереження демографічного потенціалу громади, формування професійно-кваліфікаційної структури економічно активного населення в тісній ув'язці з перспективними змінами секторальної структури економіки, системою підготовки та перепідготовки кадрів, розробленням спеціальних програм сприяння самозайнятості, розвитком малих форм господарювання, підтримкою сімейних форм трудової кооперації тощо.

Література

1. Бутко М.П. Проблеми зайнятості на селі та інституційні аспекти їх розв'язання в контексті сільського розвитку / М.П. Бутко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2015. – Вип. 3. – С. 38.
2. Регулювання трудовіграційних процесів в транскордонному регіоні: монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Пітюлича М. І. (М.І.Пітюлич, В.В.Гоблик, Т.Д.Щербан та ін). – Мукачево: Вид-во МДУ, 2015 р. – 148 с.
3. Пітюлич М. І. Особисті селянські господарства: стан та перспективи розвитку: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Пітюлича М.І. (М.І.Пітюлич, В.В.Гоблик та ін.). – Мукачево: Вид-во МДУ, 2016. – 160 с.
4. Гоблик В.В. Регулювання депресивних ринків праці в умовах економічної трансформації: монографія/ В.В. Гоблик, Я. І, Токар,- Мукачево: РВВ МДУ, 2017. – С.184.

5. Проблеми державного регулювання депресивних ринків праці: зарубіжний досвід Я.І Токар, В.В Гоблик, Т.Д Щербан Актуальные проблемы современной науки: тезисы докладов XIII Международной научно-практической конференции (Москва - Астана - Харьков - Вена, 28 октября 2016) . – С. 33-35.
6. Токар Я.І. Международный опыт регулирования рынков труда. / Я. І. Токар, В.В. Гоблик // Международный научный журнал: сборник научных статей, Киев, 2016. - №11. – том 2. - С. 125-128.
7. Токар Я. І. Проблеми державного регулювання депресивних ринків праці: зарубіжний досвід / Я. І. Токар, В. В. Гоблик, Т. Д. Щербан // Актуальные проблемы современной науки : тезисы докладов XIII Международной научно-практической конференции (28 октября 2016). – Москва - Астана - Харьков - Вена, 2016. – С. 33-35.
8. Токар Я. І. Розвиток інституційного середовища регулювання депресивних ринків праці в Україні / Я. І. Токар, В. В. Гоблик, Т. Д. Щербан // Актуальні проблеми економіки і фінансів : збірник тез наукових робіт VII Міжнародної науково-практичної конференції (31 жовтня 2016 року). – Київ-Санкт-Петербург-Відень, 2016. – С.10-12.
9. Токар Я.І. Проблеми та перспективи розвитку ринки праці в гірських населених пунктах / Я.І. Токар, В.В. Гоблик, Т.Д. Щербан // Глобальные проблемы экономики и финансов: тезисы докладов научно-практической конференции (30 ноября 2016) – Киев – Прага – Вена – 2016. – С. 28-30.